

СІНТЭЗ І ХІМІЧНЫЯ ЎЛАСЦІВАСЦІ МАРФАЛІНАМЕТЫЛСІЛАНУ

Т.А.Коваль

Навуковы кіраўнік – д.х.н., прафесар **М.П.Ярчак**,

д.х.н., прафесар **А.Юўка** (Польша)

Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С.Пушкіна

Па літаратурным дадзеным [1] 2-фурылсіланы валодаюць высокай для арганілісіланаў рэакцыйнай здольнасцю. Уяўлялася цікавым даследаваць гідрасіланы, у малекулах якіх адсутнічаюць гетэраараматычныя сістэмы, а ў α -стане адносна атама крэмнію знаходзіўся бы больш моцны нуклеафіл, чым атам кіслароду 2-фурыльнай групы. Такімі з'яўляюцца α -амінаалкілгідрасіланы, у прыватнасці марфалінаметылсілан.

Марфалінаметылсілан атрыманы ў выніку рэакцыі аднаўлення марфалінаметылтрыэтоксісілану LiAlH_4 у дыэтылавым эфіру пры малярных суадносінах рэагентаў 1:1,3. Выдзяленне марфалінаметылсілану праводзілася з рэакцыйнай сумесі адгонкай у вакуме без папярэдняга аддзялення ападку. Правядзенне сінтэзу з уключэннем аперацыі фільтравання ападку памяншае выхад. Па дадзеным ІЧС поўны гідроліз Si-H сувязяў у плёнцы парамі вільгаці паветра адбываецца за 2-3 хвіліны.

Паказана, што атрыманы інэртны нерастваральны ў вадзе і арганічных растваральніках сілэсквіаксан, які ўтрымлівае па дадзеным ІЧС рэштавыя OH -групы, у выніку рэакцыі ўзаемадзеяння з гліколевай кіслотой колькасна трансфармуецца ў растваральны ў вадзе стабільны да гідролізу крышталагідрат марфалініёметылспірабі(1-сіла-2,5-дывоксацыклапентан-3-вон)ат — першы прадстаўнік электростатычна стабілізаваных сіланатаў (ES -сіланатаў) — манамерных электранейтральных вадарастваральных устойлівых да гідролізу пентакардынаваных крэмнійарганічных злучэнняў з Si-O-C сувязямі [1-3].

У апаратычных растваральніках марфалінаметылсілан лёгка ўступае ў рэакцыю са шчаўевай кіслотой з утварэннем гома[шчаўевай кіслаты Si -марфалініёметыл- Si , Si -дыгідроксісіланату] (Гошчава дыгідроксісіланат) [4]. Выхад колькасны. Злучэнне лёгка раствараецца ў дыметылсульфаксідзе і вадзе і не раствараецца ў большасці арганічных растваральнікаў. Гома[шчаўевай кіслаты Si -марфалініёметыл- Si , Si -дыгідроксісіланат] можа быць атрыманы таксама ў выніку ўзаемадзеяння дысілаксанавых вытворных і палімерных марфалінаметылсілэсквіаксанаў з двуводнай шчаўевай кіслотой ў вадзе.

У рэакцыі марфалінаметылсілану з *трэ*т-бутанолам ў мяккіх умовах асноўным прадуктам няпоўнага замяшчэння Si-H сувязяў па дадзеным ^1H ЯМР з'яўляецца марфалінаметылды-*трэ*т-бутоксісілан. Выхад ~35%.

Алкаголіз гідрасілану CH_3OH працякае з утварэннем марфалінаметылтрыметоксісілану. Гідроліз сілану не спыняецца на стадыі ўтварэння сіланолу, а трансфармуецца ў адпаведныя полісілаксаны. Пры выкарыстанні двухкратнага лішку сілану гідроліз і наступнае награванне дае тэтраметоксібісмарфалінаметылдысілаксан з пашырэннем каардынацыі за кошт змянення канфармацыі марфалінагруп і каардынацыі атаму кіслароду гетэрацыкла на атам крэмнію.

Такім чынам, наяўнасць каля атаму крэмнію марфалінаметылнай групы садзейнічае паскарэнню атакі на атам крэмнію нуклеафільных рэагентаў у рэакцыях замяшчэння вадой, спіртамі, гліколевай і шчаўевай кіслотамі, што згодна з тэорыяй кампенсацыі электрычнага поля малекул абумоўлена наяўнасцю імкнення да максімальна эфектыўнай стабілізацыі сістэмы за кошт кампенсацыі электрычнага поля малекул з удзелам марфаліна-групы і атакуючых нуклеафільных агентаў [1].

Выказваю падзяку К.Пыпоўскаму і М.Зялёнцы за правядзенне сумеснага даследавання.

Літаратура

1. Н.П.Ерчак, Дис. докт. хим. наук, Рига, 1990.
2. N.Erchak, in Abstracts of Xth International Symposium of Organosilicon Chemistry, Poznań, Poland, 1993, 77.
3. N.Erchak, G.Ancens, in Abstracts of 16th International Symposium of the Organic Chemistry of Sulfur, Martin-Luther-University Halle-Wittenberg, Merseburg, 1994, 182.
4. Н.П.Ерчак, Э.Э.Лиепиньш, А. с. СССР 1710562; Б.И. №5, 94 (1992).